

Fehér Lajos, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a forradalmi munkáspárt kormány elnökhelyettese — azokban az időkben a budapesti fegyveres ellenállási mozgalom egyik vezetője volt

Szétugrasztjuk a nyilas nagygyűlést a Városi Színházban

Részlet Fehér Lajos: *Harcunk Budapestért című művéből**

A Gestapo november utolsó napjaiban fogta le Kiss János altábornagyot, Nagy Jenő ezredesét és Tarcsay Vilmos vezérkari századost, a fegyveres ellenállási mozgalom polgári, katonatiszti vonalának vezetőit. Elhurcolták és hóhérekre adták Bajcsy-Zsilinszky Endrét, a magyar függetlenség mozgalom hősi harcosát. Oly nagyarányú volt a lebukás, oly széles gyűrűben terjedt tova: agályos volt, bennünket is elér a lebukási hullám. A Magyar Kommunista Párt, hogy kádereit megvédje, s a bajt elszigetelje, a régi bevált energikus rendszabályhoz nyúlt: mindnyájunkat, akik a katonai vonalon dolgoztunk, egy hétre azonnal „szigorított” pihenőre küldött. Ez azt jelentette, hogy az egy hét alatt senkivel sem volt szabad érintkeznünk. Magam is szabadságotam összes csoportjaimat pihenőre, azzal toldva meg a pártutasítást, hogy még az utcára sem szabad kimenniök.

A hét végén megbeszélés szerint újra találkoztam felső kapcsolatommal s arról beszélgettünk, hogy másnap, vasárnap délelőtt — december 3-án — nyilas nagygyűlés lesz a Városi Színházban, amelyet Gera József és Beregffy Károly vezetnek. Ez lesz a hatalomátvitel óta az első nyilvános nyilas nagygyűlés.

Csoportjainknak éppen most kell otthon ülniök! Hosszan töprengtünk azon, vajon akad-e Nagy-Budapestben bátor ember, aki kézigránáttal, pisztollyal vagy más eszközzel megzavarja a nyilas nagygyűlést s kifejezésre juttatja legalább ennyivel is a munkásság és a demokratikus magyar közvélemény gyűlöletét a hazaárulók sópredékkel szemben.

Vasárnap délután félfüllel elkaptam egy bizonytalan félmondatot, hogy a Városi Színházban mégis történt valami. Hogy mi, senki sem tudta megmondani. Másnap reggel értesültem csoportjaimtól — akikkel egyhetes pihenő után újra találkoztam —, hogy nem volt lelki erejük betartani a mozgási tilalmat. Szívük után mentek s nem hagyták elfutni a pillanatot. Meg kell vallanom, büszkeség töltött el, amikor megtudtam, hogy az én embereimnek jutott eszükbe egyedül egész Nagy-Budapestben, hogy most kell valamit csinálni. Nem is egy csoportomnak jutott az eszébe, hanem ketőnek: Szírnek és Marótnak.

Szírnek volt tartalékában négy darab 3—3 kg-os trikettője s elsőrangú vegyi gyújtású időzítető szerkezete. Széjjel akarta robbantani Beregffyék gyűlését, a baj csak ott volt, hogy — humanista módon. Előző este a Városi Színház egyik oszlopa mellé elhelyezett 12 kg-nyi robbanóanyagot, s az oszlopot robbantotta ki. Elgondolása szerint, ezzel megijeszti a nyilasokat, s azok másnap majd nem merik megtartani a nagygyűlést. A nyilasok másnap mégis megtartották a nagygyűlést. Amikor megkérdeztem Szírtől, miért nem a gyűlésen helyezte el a robbanóanyagot, azt válaszolta, attól tartott, hogy ártatlanok is elpusztulnak a robbanástól. Hosszasabb beszélgetés nyomán végül maga is rájött logikája helytelenségére, mert akik ide eljöttek, azok mind vezető nyilasok, a nemzetveszejtő terroruralom főszlopai, s kíméletet nem érdemelhetnek.

Legkevésbé Szírtől, akinek családjából már öt tagot

— öt testvérét — irtották ki a nyilasok, s már csak ketten maradtak életben. Szír ököllel verte a fejét s fogadkozott, hogy mulasztását legközelebb pótolja...

Robbanó csomagok a páholyban

Maróték nem voltak ennyire humanisták és — nekik volt igazuk. A vasárnapi nagygyűlésre a csoport mind a négy tagja kivonult: Marót, Ostor, Véső és Bottyán. Véső azonban a bejáratnál a Chinoi-gyárból több ismerőst fedezte fel és így tanácsosabbnak tartotta az ajtóból visszafordulni. Mindegyiküknek volt a zsebében előre felszerelt, jól becsomagolt 40 dkg-nyi robbanóanyag. Úgy beszélték meg előre, hogy hárman a színház különböző helyén, a földszinten, a páholyban és az erkélyen helyezik el a csomagokat. Azonban az ajtónál minden tervük felborult. Ugyanis mindenkinek, aki be akart menni, le kellett adni egy cigarettát a belépés megváltására és számozott belépőjegyet kapott. Kiderült, hogy mindhármuk jegye a földszintre szól. Bent a jegyszedőnk állandóan tuszkolták őket a helyükre, azonkívül a világítás is oly erős volt, hogy feltűnés nélkül az acetont sehol sem lehetett betölteni a szerkezet üvegcséibe.

Anélkül, hogy összebeszéltek volna, Bottyán és Marót lementek a színház alatti WC-be, ahol betöltötték az üvegcsébe az acetont, jól bedugaszolták és zsebre vették. Amikor Marót lefelé haladt a WC felé, Bottyán már visszajövően volt onnan és találkozott egymással. Természetesen nem váltottak szót egymással, de annál sokkal izgalmasabb is volt a helyzet, hogy erre idejük lett volna. A betöltés után ugyanis sietniök kellett a csomagot sürgősen letenni, ha nem akarták, hogy a zsebükből robbanjon.

Bottyán a földszintre ment: jobboldalt a földszinti páholyoknál talált egy üres fülkét: előkelő nyilas uraknak lehetett fenntartva. Az üres páholyban Bottyán nyugodtan elhelyezhette csomagját a székek alatt és dolgát jól végezvén, kiment az ajtón és elhagyta a színházat.

Marót az erkélyre vette az irányt. Egy óvatlan pillanatban, amikor a jegyszedő félrenézett, felosont az erkélyre. Ott a közepén bement egy páholyba: ebben a páholyban sem ült senki, elővett egy „Összetartást”, kiterítette a térdére, mintha olvasna. Egy nyilas jött be, úgy látszik, szintén fenntartott helyet keresett magának és beült a páholyba.

— Mondja kérem, jó helyre ültem én ide? — fordult Maróthoz. Egy darabig forgolódott, feszengett még és utána elment. Ideje is volt, mert az acetont betöltésétől kezdve már jó darab idő eltelt. Marót az „Összetartás” fedezete alatt gyorsan lecsúsztatva a csomagot az ülések alá és sietve hagyta el a színházat.

Ostor már nem volt ilyen szerencsés. Ő is az erkélyre ment fel, a bal oldali első páholyba, anélkül, hogy tudta volna, Marót is az erkélyen van fenn. Véletlenül maga is éppúgy rátelepedhetett volna Marót pokolgépére. Ez a páholy elég mozgalmas volt, mert három nyilas is beült, akik végképp letelepedtek és nem akartak távozni.

Ostor jobbnak látta egy másik páholyba átvonulni. Közben a színpadra is bevonultak a nyilas előadók,

vezetők és „politikuskok”, elkezdtek a nyilasindulót játszani.

Gera József nyilas pártvezető kezdett el beszélni. Azonban alig beszélt néhány percig, a földszinti páholyban robbant Bottyán-bombája. Óriási füst, por és sikoltozás.

— Mindenki maradjon a helyén, az előadást folytatjuk! — kiabálták mindenfelől. Természetesen senki sem akart a helyén maradni. Így Ostor sem. Az erkélyen több nyilas pisztolyt rántott és azzal akarta visszanyomni a megzavarodott nyilas tömegeket. Nagynehezen a tömeget mégis bennmaradásra kényszerítették és lecsitították a felkavart kedélyeket.

Gera József folytatta beszédét, de alig mondott ki egy mondatot, felrobbant a másik bomba is, a Maróté. Nagy porfelhő arra is, és még nagyobb kiabálás. Ekkor már nem lehetett bírni a közönséggel, s egy erőstorkú nyilas elordította magát:

— Gyerünk kifelé!

Olyan zaj, kiabálás, bábeli zűrzavar töltötte be a termet, hogy most már alig lehetett kivenni, mit is ordítanak az emberek. A legsűrűbben az a mondat ütötte meg Ostor fülét:

— Kommunizták aláaknázták a színházat... Kommunizták csinálták...

A megvadult nyilas tömegek a székek tetején keresztül rohantak az ajtó felé s törték, zúzták gázolták egymást. A pánik százszázalékos volt — és lélekemelő is. Legalábbis Ostornak ez volt a megállapítása, aki most a véletlen játéka folytán a színházban bent kényszerült maradni helyszíni megfigyelőnek és szemtanúja volt a nagy konsternációnak.

Ostor a többiekkel együtt szintén az ajtó felé tartott. Ott fel kellett ismernie hogy a legnagyobb baj van: az ajtónál mindenkit megmotoznak. Gyorsan visszament a padok közé s az újság védelme alatt, mintha leejtett kalapját akarná felvenni a földről, lecsúsztatva az ülések alá a robbanóanyagot. Az ajtóban aztán zsoldkönyvvel igazolta magát és könnyűszerrel kijutott a színházból. Odakint a közönséget ekkorára már a színház előtti térre hajtották össze és a teret már rendőri, katonai és fegyveres pártszolgálatos kordon vette körül, ami nem éppen biztató jelenség volt barátunk számára. Baloldalt szerencsére tumultus keletkezett: egyik csillagos ház előtt egy nyilas felismerni vélte valakiben a színházi robbantót és többen nekiestek: ütlegelni kezdték a szerencsétlent. A verekedés nyomán a kordonon kisebb rés keletkezett, amelyen Ostornak sikerült minden baj nélkül hamar átsiklania.

Robbanások a megafonban

Itt kell megemlítenem, hogy Marót amikor kijött a Városi Színházból, leült a parkban egy padra és várta a hatást. A színház körül rengeteg nyilas tolongott, akik a nézőtérre nem fértek be. Ezeknek hatalmas megafonok közvetítették az előadást, természetesen a robbanásokat, s vele együtt az óriási cirkuszt is, amely ennek nyomán bent keletkezett.

— Igen jó volt a külső hatás! — mesélte másnap Marót. — Rengeteg ablak betört, csörömpölés, zsivalgás hallatszott ki az épületből. Kint is azt lehetett hallani, hogy a nagy felfordulásban a kommunistákat emlegették leggyakrabban...

Az első robbanás után, a túlfeszített pillanatokban úgy érezte, lélektanilag rendkívül szükség van még egy második robbanásra. A második robbanás meg is tette hatását, mert erre a külső tömeg is teljesen felbomlott.

Igy fulladt kudarcba, s csúfos vereségbe a Szálasi-uralom alatt tartott első nyilas nagygyűlés, amely egyben Magyarországon az utolsó nyilvános nyilas gyűlés is volt, mert utána a nyilasok — és ez jellemző bátorságukra — nem mertek többé sem Budapesten, sem vidéken nyilvános tömeggyűlést tartani. Ez volt a Marót-csoport bátor vállalkozásának politikai jelentősége.

Másnap Marótot és csoportját először megkorholtam az egyhetes szigorú mozgási tilalom áthágása miatt, utána pártdícséretben részesítettem mindhármukat — a pártvezetőség utólagos jóváhagyása mellett. A pártvezetőség ezt helyben is hagyta.

Pártdícséretben részesült a Szír-csoport is.

Pár nap múlva olvastuk az újságban, hogy az egyik újpesti „főtestvér”, aki a robbanás okozta sebeibe behalt, eltemették Újpesten.

* A könyv új kiadása december hónapban jelenik meg a Zrínyi Katonai Kiadónál.